SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Asiantuntijalausunto

19.10.2022

VN/27152/2022
VN/27152/2022-STM-1

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Ympäristövaliokunta torstai 20.10.2022 klo 10.00 / HE 141/2022 vp / Asiantuntijalausunto

Nyt lausuttavana olevalla hallituksen esityksellä toimeenpannaan muut kuin SUP-direktiivin viidennen artiklan artiklat ja osin myös viidettä artiklaa siltä osin, kun se liittyy viidennen artiklan vaatimukseen lisätä muovisiin PET-juomapulloihin kierrätysmuovia. Sosiaali- ja terveysministeriö lausui hallituksen esitysluonnoksesta helmikuussa 2022 ja siinä lausunnossaan STM toi esille näkökohtia, jotka liittyivät ympäristöterveyteen sekä suodattimellisiin tupakkatuotteisiin ja suodattamiin, joita pidetään kaupan käytettäväksi yhdessä tupakkatuotteiden kanssa.

YMPÄRISTÖTERVEYDEN NÄKÖKULMA

Sosiaali- ja terveysministeriö muistutti helmikuisessa lausunnossaan, että samoin kuin jätedirektiivissä (EU/2018/518), myös SUP direktiivin ensimmäisessä artiklassa terveydensuojelu on direktiivin tärkein oikeushyvä ympäristönsuojelun rinnalla.

SUP-direktiivin resitaaleissa 8, 9 ja 15 on maininnat mikromuovipäästöjen ympäristönsuojelullisista haasteista. Sosiaali- ja terveysministeriö totesi helmikuisessa lausunnossa, että mekaanisesta muovinkierrätyksestä, jota myös SUP-direktiivillä edistetään, päätyy vesistöihin merkittävät määrät mikromuoveja.

Sosiaali- ja terveysministeriö totesi helmikuussa, että vuoteen 2024 on lyhyt aika, mikä tekee muovia korvaavien ruokaturvallisuutta ylläpitävien pakkausmateriaalien saannin haasteelliseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö totesi helmikuisessa lausunnossaan lisäksi, että nykyiset pakkaustekniikat, jotka ovat mahdollistaneet ruoan ja juomien turvallisen pakkaamisen, ovat syntyneet vuosikymmenten kehitystyön myötä. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnitti lausunnossaan tuolloin huomiota, että SUP-direktiivin 4. artiklassa todetaan seuraavaa: ”Näillä toimenpiteillä on päästävä liitteessä olevassa A osassa lueteltujen kertakäyttöisten muovituotteiden kulutuksessa mitattavissa olevaan määrälliseen vähennykseen jäsenvaltioiden alueella vuoteen 2026 mennessä vuoden 2022 tasoon verrattuna.”

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	02951 63415 +358 2951 63415	kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

”Ehdotukset ja niiden vaikutukset” eli luvussa 4 sen alaluvussa ”4.2.3.2 Yritysvaikutukset” käsitellään ympäristöterveyden näkökulmasta monipuolisesti niitä teknologisia haasteita, joita ruoan ja juomien turvallisessa pakkaamisessa joudutaan kohtaamaan, kun muovisia tai muovipinnoitteisia ruoan kertakäyttöpakkauksia ja juomien mukeja kansineen lukumääräisesti sitovalla lainsäädännöllä vähennetään. Luonnosvaiheen lausunnolle lähetetystä hallituksen esityksestä ilmeni, että komissio ei ollut viime helmikuuhun mennessä linjannut lopullisesti, mitä tekniikoita voidaan soveltaa korvaamaan muovia ruoan ja juomien pakkaamisessa. Nyt komissio on linjannut, että Suomen esillä pitämä selluloosakuitupohjaiset materiaalit, joiden tiiviysominaisuuksia on paranneltu dispersiotekniikalla, kuuluvat muovien lailla SUP-direktiivin toimeenpanon piiriin. Eli myös näitä tekniikoita koskee velvoitteet SUP-direktiivin vaatimus vähentää niiden käyttämistä ruoan pakkaamisessa.

Entistä ohuempien muovipinnoitteiden ja uusien pinnoitteiden toimivuus, korvaavien materiaalien kalleus ja niiden sopivuus ruoan pakkaamiseen ja uudelleen käytettävien pakkausten hygieeniset haasteet ovat kaikki sellaisia tekijöitä, joilla voi olla merkitystä ruokaturvallisuuden näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö korosti em. lausunnossaan, että ruokaturvallisuus on keskeinen terveysturvallisuuden ja One Health -politiikan pilari, jota ei tule vaarantaa toimeenpantaessa SUP-direktiiviä.

Toimeenpantaessa määrälisiä SUP-direktiivin muovia ja sitä korvaavien materiaalien vähennystavoitteita Green Deal sopimuksin pakattaessa ruokaa ja sitovaa tavoitetta lisätä kierrätysmuovia juomapakkauksiin, ruokaturvallisuudesta ei voida tinkiä jätelainsäädäntöön kirjatun ensisijaisen oikeushyvän eli terveydensuojelun vaatimuksen vuoksi. Muistutan, että ruokaturvallisuuden säätely nyt muutettavalla EU:n sellaisenaan jäsenmaissa voimassa FCM-asetuksella on se, joka viime kädessä määrää pakatun ruoan kanssa kontaktissa olevat sallitut materiaalit.

SUODATTIMELLISET TUPAKKATUOTTEET JA SUODATTIMET

Yleistä

Hallituksen esityksen tupakkatuotteita koskevissa säädösehdotuksissa on nyt kautta linjan otettu erinomaisesti huomioon WHO:n tupakkapuitesopimuksen (Valtiosopimukset 27/2005) FCTC:n 5.3 artikla, jonka mukaan terveyspolitiikkaa tulisi suojella tupakkateollisuuden kaupallisten etujen tavoittelulta. Sopimuksen toimenpano-ohjeiden mukaan toiminnan ja kanssakäymisen tupakkateollisuuden kanssa tulee olla rajoitettua, vastuunalaista ja läpinäkyvää kaikilla hallinnonaloilla.

48 a §. Eräiden kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajan kustannusvastuu.

48 b §. Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista.

48 g §. Kunnan velvollisuudet tupakkatuotteista aiheutuvan roskaantumisen ennalta ehkäisemisessä.

Terveyspoliittisesti on tärkeää, että tupakkatuottajille on nyt esitetty jätehuoltoon ym. toimiin ainoastaan kustannusvastuuta, mutta ei järjestämisvastuuta. Kustannusvastuu koskisi esityksen mukaan kuntien toteuttamia jätehuolto- ja siivoustoimia (48 a §), tupakkatuotteille tarkoitettujen roskisten järjestämistä, jätteiden kuljetusta ja käsittelyä sekä edellä mainittuihin toimiin ja roskaantumisen ehkäisemiseen liittyvää tiedotusta ja neuvontaa (48 b §). Lisäksi muista tuoteryhmistä poiketen tupakkatuotteisiin liittyvä tiedotus ja neuvonta säädettäisiin kunnan velvollisuudeksi (48 g §). Tupakkatuottajien vastuun rajaamisella pelkästään kustannuksiin varmistetaan se, että toimitaan WHO:n tupakkapuitesopimuksen mukaisesti eikä tupakkateollisuus myöskään pääse kiertämään esimerkiksi markkinointikieltoa tupakkalainsäädännön vastaisesti.

10. Toimeenpano ja seuranta

On erittäin kannatettavaa, että muista tuottajista poiketen tupakkateollisuus ei esityksen mukaan saisi olla edustettuna ympäristöministeriön asettamassa seurantaryhmässä, jonka tehtävänä on seurata ja ohjata tuottajille asetetun kustannusvastuun toteutumista. STM on aiemmin lausunnossaan tuonut esiin, että tupakkateollisuuden mukanaolo olisi WHO:n tupakkapuitesopimuksen (FCTC) artiklan 5.3 vastaista. Tupakkatuottajia voisi kuitenkin tarvittaessa kutsua kuultavaksi. HE-luonnokseen antamassaan lausunnossa STM ehdotti, että seurantaryhmässä olisi mukana terveysviranomaisia, kuten Ter-

veyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tai Valviran edustajia. Lisäksi ryhmän olisi hyvä toimia kansallisella tasolla niin, että se tekisi linjaukset kaikkien kuntien osalta, eikä tupakkateollisuus pääsisi vaikuttamaan yksittäisten kuntien toimintaan.

Lääkintöneuvos Mikko Paunio

Jakelu Ympäristövaliokunta, eduskunta, Marja Ekroos